

LÉLEK A SERPENYŐBEN

írta: VOZÁRI DEZSŐ

Sanfranciskoból háborzongató hírek érkeznek.

Amerikából ritkán jön jó, mindig elvagyunk készülve a legrosszabbra, de ami most történt, mégis meglepő, borzasztó, kétségbeejtő. — hogy több jelzöt ne is alkalmazzak az érdeklődés felkeltésére.

Oh, ha el tudnám mondani úgy, ahogy volt, az egyszerű tény sallangtalan s mégis fenséges szörnyűségben, aminek kellő drámai aláfestést holmi wagneri harsonák se bírnak szusszal.

Szakadj meg szív: a lélek megmérgetett. (Minden külön értesítés helyett.)

Hadd sírjak egy sort hön szeretett lelkem detronizálása felett. Bruhaha, bruhaha...

Az ember — ah, milyen botor is a gyarló ember! — gyanútlan blazirtsággal lapozza a reggeli újságokat ama bizonyos törzskávéházában, hol személyi hitelének hurjai elpattanásig feszítvék. Újságok, betűk, papíros.

A vezércikk a világhatalmak politikai egyensúlyának restaurálásáról papol szédületesen intelligens formában. Jó, jó, de mi közöm hozzá? — Egy hollandiai luxus-hotel különtermében 3 diplomata 9 fogósos villásreggeli mellett úgy találta, hogy a tengeri leszerelés a tartós béke legbiztosabb záloga. Talán igazuk van. Mindegy. Engem legfeljebb az a bonyolult matematika kules érdekel mindebből, mely az ilyen történelmi jelentőségű gáblíknál a terítékre kerülő fogások számát adja meg. — Következnek a napihírek. Például: a Konstantinápoly-Belgrád között közlekedő gyorsvonatokhoz ezentúl étkező- és hálokocsikat kapcsolnak rendszeresen. Annyi

baj legyen! — Würzburgban harakirit követett el egy villanyserelő, mert boldogtalanul volt szerelmes. Az is jó! Sztinesik, dombóvári esondörörmester száz font sterlingért eladta csontvázát a British-Museumnak. A gondolat nem eredeti, de változatlanul elsőrangú. Apropos: összes csontjaimat mélyen leszállított áron én is kiárusítom. Occasio! — Más: A walesi herceg ebben a szezonban tubarözsát visel frakkhoz, ez tehát ezentúl hozzá tartozik a bon-tonhoz. Még jó, hogy tudom. — És most megint más, valami egészen más: lélek a serpenyőben. Erről lesz szó. Egy pernyi türelmet s figyelmet kérek az olvasótól.

Dr. Adam Thompson, a sanfranciskói „Szeretet-kórház” főorvosa, korszakalkotó felfedezést tett, amennyiben hosszas és fáradságos kísérletezés után sikerült neki az emberi lélek súlyát egy rendkívüli érzékeny precíziós mérlegen lemérni. Thompson mester aligha lehet misztikus vagy spiritualista világnézetű férfit, különben nem támadt volna az a bizarr ötlete, hogy egy haldoklót közvetlenül a halál beállta előtt, majd közvetlenül a halál beállta után megmérjen. Mert ezt csinálta a bogaras doktor s a kapott súlydifferenciát kinevezte az elszállott emberi léleknek. Akik csak valamelyest értenek a test berendezéséhez s funkcióihoz, azok számára nem csodálatos a tény, hogy a halott test néhány grammal könnyebb az élőnél, hiszen a már haldokló szervezetben is dolgozik még szív és tüdő és izom, s ezek munkáját az érzékeny mérleg ki is mutatja. Ennél jóval különösebb az a gondolkodásbeli barbár merevség, amely Adam Thompsonnál ennél a „tudományos” patien-

ciánszámánál vezette és arra csábította, hogy ily burleszk formában harapjon bele a tudás, a megismerés fájának gyümölcsébe. Nem ő az első, aki a lélek testi vonatkozásait kereste, tudjuk, a böles Arisztoteles a hasban, a finom fejű Descartes pedig az agyvelő alkotó elemei közt kutatta a szemmel látható és kézzel megfogható lelkét, de az amerikai orvos esete már csak azért is érdekesebb ezeknél, mert 1930-ban történt. Thompson kétségkívül hű fia a modern Amerikának, mely nem tűr homályosságot még a legvégső dologban sem és el sem tud képzelni egyéb ekvivalenciákat, mint amik centiméterben, dekában vagy dollárban kifejezhetőek. Ne áltassuk magunkat, nincs bennük titokzatos, kétségekben roskadozó lelkiünk ma már éppúgy lemérhető bármely jobbfejű mérlegen, akár a kukorica vagy marharépa. Thompson szerint az emberi lélek súlya: 6–10 gramm. Mert ennyi a súlykülömbözet az élő és halott test közt. Nem lehet másként, minthogy ez a súlybeli differencia egyenes arányban legyen az emberi test súlyával. Így könnyen kiszámítható, hogy a jólmegteremtett elefántoknak negyedkilos lelkeik vannak s a rinozeroszoké sem lehet ennél sokkal kevesebb.

Végül talán még csak annyit szögezzünk le, hogy dr. Adam Thompson, a sanfranciskói „Szeretet-kórház” főorvosa igen nagyon ostoba ember s ha a korlátoltság fájtana, a főorvos ur a haját tépve, jajveszékelve, kinoktól emésztve futkosna az amerikai avenuek híres felhőkarcolói között, melyeknek kies terméiben kuponjait rágja a boldog yankee s lelkének súlya 6–10 gramm.

És mégsem véletlen!...

KIS REGÉNY
írta: SURÁNYI MIKLÓS

(5. folyt.)

— Aha, annak a fiatal hölgynek, ott ni, a narancsszínű selyemruhában, annak van ilyen mennyei zengésű orgánuma... nem is lehet másnak... micsoda tejfehér, édes, érdekes, elbájoló arc, micsoda finom, hosszú és plasztikus lábak, kár, hogy így, ülve nem lehet megállapítani a termete arányait... nini, most felemelkedik, odaadja a csészét az inasnak... Benedek Gábor, vére az agyára tólult, egy pillanat alatt rájött arra, hogy ennél tökéletesebb, szenzációsabb, lélegzetelállítóbb szépséget még sohasem látott. És emellett az utolérhetetlen remekmű mellett meglátta a saját menyasszonyát és erre valami kinzó, emésztő szégyennel és önváddal teljes lelkiismeret-furdalást érzett a lelkében.

Hogyan, hát én most akarok megházasodni? Most, amikor egy szép, egészséges és kívánatos fiatal leány ilyen

brutális hatással van az érzékeimre? Hát nem aljasság és... és... kereste a maga mentségére szolgáló szavakat... és nem tragédia ez?

Aztán hirtelen eszébe jutott, hogy ő még két hónappal ezelőtt azt hitte, hogy valakibe telefonon keresztül is bele lehet szeretni, anélkül, hogy annak testi szépségéről tudomást vett volna? Micsoda buta és silány lelki perversitás, micsoda naiv és beteg káprázat, micsoda gyermekes és fantasztika játék volt az! És milyen jó, hogy a saját akaratán kívül vége szakadt annak! Mi történt volna, hogy ha megismeri és kiderül, hogy az égi szerető, az ő titokzatos Beatriceje olyan sápadt, ványadt, horihorgas és visszesszemű némbor, mint például... az ő menyasszonya? Mi? Mi történt volna?

Gábor keserűen mosolygott magában,

Milyen jó, hogy a véletlen néha jól elintézi azt, amit mi elrontottunk.

Ezalatt egy pillanatig sem vette le szemét a gyönyörű látványosságról.

Ez is tiszta szerencse, hogy ilyen is láttam és hogy éppen most jöttem rá arra, milyen lélekborító hatással van rám egy igazán szép leány. Szerencse. Szerencsés véletlen. Talán éppen ez az az impresszió, amely megment egy ostoba, elhamarkodott és bűnös lépéstől. Nem. Azt hiszem, hogy nem házasodom meg. Miért? Anyagilag nincs szükségem rá. Még mindig tisztességgel visszavonulhatok. Még megmenthetem a függetlenségemet... hogy egyszer, talán egy ilyen gyönyörű teremtesben igazán és egy életre szóló tartóssággal beleszerethessek.

Mindez egy pillanat alatt rohant át Benedek agyán, szinte öntudatlanul, valami csodálatos ígézet, valami hipnotikus erő hatása alatt.

Szerelem? Nem. Azon már régen túl volt, hogy elhiggye: valakit meg lehet szeretni az első látásra, az első benyomás kábulata alatt. Hirtelen eszébe jutott a saját tétele: a véletlen néha összesodor két embert, de hogy ez a két ember egymás mellett is maradjon, az nem véletlen dolga. Hogy szerelmessé lett volna abba az ismeretlen leányba! Ilyen ostobaságra nem gondol, de az bizonyos, hogy a leány szépsége, üdesége, finom és bájos nőiessége meghozta a kedvét, felvillanyozta és öntudatra ébresztette férfiúi illúzióit. Van még szép és szeretni való nő a világon, érdemes még foglalkozni velük... érezte, hogy fiatal, hogy még tele van illúziókkal, hogy szó sincs csömörről vagy rezignációról, tehát nem szabad könnyelműen eldobni magát az élet szépségeit és halálos bűn volna bebörtönöznie magát egy érdekházasság rabságába.

Felébredt és kigyult a fantáziája és lángra lobbant benne az élet és a fiatalság pislogó mécsese. Szép az élet, szép a szerelem és ő még nem mond le a boldogságról...

Ebbe a leányba például szerelmes tudnék lenni és ezért — azt hiszem — fel tudnék áldozni mindent a világon. Ezt érezte Benedek Gábor ott az ajtófüggöny mögött a mennyasszonya házában, eljegyzése napján. És hozzá tette: Meg fogom tudni, hogy ki ez a leány.

Kilépett a függönyök közül és a szalonba az új vendégek felé indult.

Ebben a pillanatban velőtrázó sikoltással ugrott fel Klárrika, aztán visszaroskadt a székre, onnan lecsuszott és elterült a földön.

Mindenki az ájult leányka felé rohant, az asszonyok orvosért kiabáltak hisztériás rémületükben, a férfiak felugráltak a chemin-asztal mellől, egyszerre vad összevissza futkozás támadt a termekben. Klárrika mamája a kezét tördelve zokogott halotthalványan, mozdulatlanul elnyult leánya fölött, csak Lujza néni őrizte meg lélekjelenetét és félrelökve mindenkit Klárrika mellől, elkiáltotta magát:

— Levegőt! Nyissák ki az ablakokat.

Aztán lehajolt, kölnivizes üveget tartva Klárrika orra alá és mesterséges lélegzési gyakorlatot végeztetett vele, hogy magához térjen...

... Igy találkoztak először Klárrika és Benedek Gábor, akiket tavaly december elején egymásmellé sodort a véletlen — egy téves telefonkapcsolás alkalmával... s akik most másodszor kerültek egymás közelébe a véletlen szeszélyes és vad játékából...

VI.

Hat hónap múlva Klárrika Benedek Gábor drámairó felesége volt, Lujza tante a császári és királyi alapítványi hölgy csakugyan hordozhatott a lelkében valami régi, romantikus emléket, amely tele volt szerelemmel és szenvedéssel; másként érthetetlen volna, hogy beleegyezett a házasságba és a végrendeletét sem másította meg. Ricken-

burg Andor báró is belenyugodott a sors intézkedésébe. Benne maradt a hadsereg kötelékében s most azon gondolkodik, hogy adósságai miatt mégis előbb-utóbb megházasodik. Eleinte bolond tréfának tartotta, de most már nem talál benne semmi lehetetlent, hogy feleségül kéri a dús gazdag Várossy Adélt.

Klárrika nem végezte el az egyetemet és nem szerezte meg a tanári diplomát. Beköltözött Gábor garzonlakásába, a szomszédos négy szobát is kibérelték és ott ragyogó művészanyagot rendeztek be a maguk számára. A mézeshetek után sok látogatást tettek és nyílt házat tartottak. Péntek volt a fogadónapjuk s az ötörai teáikon gyakran megjelent az a szépkezü asszony is, akiről azt suttogták, hogy valamikor Gábor muzsája volt. Klárrika is hallott egyet-mást erről a regényről, de csak mosolygott az emberek szennyos fantáziáján. Ő nem tudta elképzelni, hogy Gábor valaha is meg tudott volna csókolni asszonyszemélyt mást, mint őt. Tudta, hogy az ura elég viharos és tarka-barka regényéletet élt: tudta, de nem hitte el. Gábor olyan komoly és imponáló ember volt, olyan fenséges magasságban állt a többi férfi fölött... olyan hűséges és tiszta volt a szerelmében — igen, Gábor nemcsak az ura, a szerelmese, a párja volt, hanem az édesapja is. Ő úgy rajongott érte, olyan alázatos, boldog szerelemmel, mint akkor ott a Somlói-uti kis hálószobájában, a telefonon át folytatott beszélgetések idején, egy gyermekeleány égő extázisával.

Huszonkét esztendő nem volt még, amikor Gábor felesége lett s az ura már a negyvenhez volt közel. De Lujza néni, a császári és királyi alapítványi hölgy, azt mondta, hogy ez a korkülömbőség az egyetlen enyhítő körülmény Klárrika és Gábor házasságában.

Lujza néni szükségesnek tartotta, hogy a házasságban a férfi ne csak férje, de apja is legyen a feleségének. Nincs nagyobb szerencsétlenség — szokta mondogatni —, mint amikor két ostoba, izgága, vérmes fantáziájú, türelmetlen és önző szerelmes gyermek kerül össze; abból csak szerelem lehet, de nem lehet boldogság.

— Pedig a néni azt akarta, hogy Andor felesége legyenek, — incselkedett vele Klárrika, de Lujza néni nem jött zavarba.

— Csakhogy ti nem voltatok egymásba szerelmesek. Az más. Szerelem nélkül a fiatalok is jól megférnek egymás mellett a házasságban.

Lujza néninek ilyen különös elvei voltak a szerelem és házasság körül, de lehet, hogy az igazság nem is olyan egyszerű és könnyen felfogható, mint ahogy gondolják.

Azt azonban Lujza néni is helyesnek találta, hogy a leány, ha már férjhez megy, korán menjen férjhez.

— Az asszony ugyanis — magyarázgatta —, ugys hamarabb öregszik, a férfi pedig ez alatt fantáziában egyre fiatalodik. És aztán... valljuk be... a legtöbb asszonynak arra is szüksége van, hogy akit szeret, azt csodálja is és féljen tőle. Hogy befejezze a neveléseket azon a téren, amelyen leány barátnőitek, regényolvasmányaitok és a magatok zabolátlan képzelete kezd meg a neveléseket. Kell, hogy a férfi elég bölcs és tapasztalt legyen ahhoz, hogy megértsen benneteket: akkor kisebb a veszedelem, hogy meg nem értett asszony lesz belőletek.

Gábor és Klárrika nagyon boldogok voltak. Klárrika kivirult és a városban nem volt vita afelől, hogy ő a társaság legszebb asszonya. Az asszonyok irigyelték, csodálták, utánozták, a férfiak körülrajongták. Gábor is gyönyörű szál ember volt, komoly, okos, nagyszerű férfiú, az irodalommal, amióta megházasodott, csak mellékesen, pihenés és szórakozásképpen foglalkozott, ellenben megtanult gazdálkodni és a nyarat Veszprémmegyében töltötte, ahol a birtoka volt.

(Folyt. köv.)